

NORSK SJAKKBLAD

ORGAN FOR NORSK SJAKKFORBUND
Redaksjon: O. Oversand, E. Myklebust
13. årgang Mars 1934 2. hefte

Omkring århundre-skiftet. Av E. Jürgens.

Som bekjent feiret Oslo Sjakkselskap sitt 50-årsjubileum søndag den 4. februar, en helt igjennem stilfull og vellykket fest, som de „ansvarshavende“, i første rekke formannen, herr Birkeland, har megen ære av. Gamle og unge møtte til fest i et antall av henved 100 herrer med damer, og stemningen var den aller beste, så da man efter en fornøielig ordenspromosjon og senere svingom — tilsynelatende en behagelig avveksling for de dypsindige dyrkere av Caissas edle kunst — skiltes utover i de små timer, var alle et godt minne rikere.

I anledning av jubileet har den ærede redaksjon bedt mig fortelle litt fra selskapets barndom og ungdom, og det gjør jeg så gjerne — så meget mer som jeg formodentlig er den eneste gjenværende av veteranene fra forrige århundre. Men — og dette er et meget kjædelig „men“ — dels har jeg så lenge nødt og tvunget vært utenfor den aktive sjakk, og dels lar min erindring så meget tilbake å ønske, at det jeg kan meddele, kun blir en del løsrevne spredte trekk vesentlig konsentrerende sig om forgrunnsskikkelsen Vaage — de større sjakkbegivenheter er forøvrig velkjente, og trenger i og for sig ingen ytterligere kommentar.

For å begynne med begynnelsen — og den angår dessverre mig selv — så var det engang i 90-årene at jeg i leseselskapet »Athenæum« i Akersgaten fikk den første føling med sjakk — praktisk talt. I et av værelsene her sat av og til et par herrer bøiet over brettet med de 64 felter. Vold het den ene. Jeg fulgte deres spill, og — hvor underlig! — jeg husker netop en spesiell åpning, hvad der som snart skal sees, hadde sin grunn. Efter 1. e4 e5, 2. f4 d5, 3. ed fortsatte Vold altid med 3.—ef. Dette trekk må ha brent sig inn i min erindring, antagelig som mindreverdige, fordi jeg hadde sett Morphy i steden gjøre e5—e4 (Falkbeers trekk). I Atheneum kom jeg nemlig over noen gulnede blade av en gammel Morphy-bok, som jeg fikk lånt med mig hjem, og snart hadde Caissa fanget mig i sine garn. Jeg blev imponert over denne unge amerikaner som vant så godt som alle sine partier, og beseiret endog den glimrende kombi-

nasjonsspiller professor Andersen, hvis berømte parti med Kieseritzky jo har fått navnet »det udødelige«. Når Morphy i rette øieblikk rykket frem med bonden (»murbrekkeren«), husker jeg at der stod som anmerkning bare »bonden«! I svake øieblikk drømte jeg visst om å skulle gjøre Morphy det efter. Men ak! der skulde nok mere til.

Daværende stortingsstenograf Hagberg, medlem av sjakkselskapet og en fremragende spiller — han gjorde aldri et trekk uten å ha prøvet det på det grundigste — innviet mig i kongegambitens hemmeligheter, denne interessante åpning med de mange muligheter, som nu dessverre så godt som er gått helt ut av repertoiret. Det var også Hagberg som animerte mig til å gå inn i Christiania schakselskab, som dengang holdt til i Studentersamfundet i Universitetsgaten.

Her var det jeg for første gang traff sammen med kaptein, senere oberstløytnant Vaage, den centrale skikkelse i norsk sjakkliv i eldre tid, Christiania schakselskabs avholdte, dyktige, utrettelige formann gjennom henved en halv menneskealder. Hans lange formannstid avbrøtes kun ved min overtagelse av ansvaret i årene 1903—1905. I året 1903 hadde Vaage en voldsom påkjønning, idet hans søster omkom ved den forferdelige brand i Kongens gate.

Jeg tror jeg må kunne betegne Vaage som den fødte sjakkspiller og sjakkentusiast. Selv militær, elsket han krigsspillet på de 64 felter, det gamle ærværdige tsjaturanga, som i tidernes løp har tryllebundet så mange, store som små, som har en så rik litteratur og en på tradisjon så rik fortid, som — særlig i sin nye skikkelse — på én gang er både poesi og prosa, både kunst og videnskap.

Vaages innsats i norsk sjakkliv kan efter min mening ikke vurderes høit nok. I årene forut for min formannstid var han så godt som hver eneste spilleaften den første på pletten og den siste som forlot lokalet. Han tok sig av alle uten forskjell, ingen behøvet å „sitte over“, og jeg skulde anta at han var den populæreste formann selskapet noensinde har hatt.

Vaage hadde tatt sjakken grundig, og kjente alle de da brukelige åpninger ut og inn, likeså sluttspilllets teknikk, hvorom også hans fortreffelige lille lærebok i sjakk for begynnere bærer vidnesbyrd. Han var selvsagt en farlig motstander på de 64 felter, men den øvelse og rutine som skal til for å komme op i rekken i større utenlandske turneringer, hadde han ikke hatt anledning til å tilegne sig. Fra all „professjonisme“ holdt han sig fjern. Med sitt ideelle, all smålighet utelukkende syn på det kongelige spill var han under sin lange formannstid en trofast, årvåken soldat i Caissas armé, en ridder uten frykt og daddel*).

Det som især har festet sig i min erindring fra de siste år av forrige århundre, er billedet av de 4 firesjakkspillende herrer oppe i hjørnet til venstre i et av sjakkværelsene. Aften efter aften sat de der ivrig optatt av denne for mig til å begynne med imponerende form for sjakk, og det endte nok med at jeg selv kom litt op i det. Hag-

(* Under ordenspromosjonen tillot jeg mig å slå til lyd for anskaffelsen av et større veggbillede av Vaage (eventuelt av trektøvret Aarøe, Heftye og Vaage), en tanke som, da den lot til å vinne almindelig tilslutning, forhåpentlig kan ventes realisert.

berg likte ikke denne 4-sjakken, og jeg i grunnen heller ikke, men skjønt i prinsippet enig med Hagberg fant jeg dog ikke saken å være av noen stor betydning. Vaage selv var neppe heller særlig begeistret for 4-sjakken, og det viste sig da også at den litt efter litt døde bort — med de gamle veteraner. Firesjakk er dog tross alt en art av sjakk. Verre er det unektelig at også bridge skal være optatt i en sjakkklubb et eller annet sted.

Da som nu hadde vi vår- og høstturneringer i flere klasser, og man tok det ikke så nøie med hvorledes de enkelte deltagere arrangerte sig — heller ikke med tidskontrollen. Man spilte tildels i hjemmene og var gode venner. Det jeg skrev i et dikt til 50-årsjubileet: „I sjakk man altid venner er og lyst på livet ser — Det kongelige spill . . .“ kan gjerne settes som motto over datidens sjakk, Det knirket aldri, — jeg merket i alle fall ikke til noen friksjoner — og trengtes det, var Vaage altid den upartiske dommer — på samme tid streng rettferdig og elskverdigheten selv.

Den tid var så vidt forskjellig fra nutiden. Det var jo bare Christiania schakselskab — det var ingen konkurrenter å kappes med. Men — naturligvis kom ikke spillestyrken således op som den ellers vilde ha gjort. Med de mange klubber og større og mindre sammenslutninger har sjakklivet betydelig endret karakter,

Vaage var en mann full av initiativ. Og hvad utrettet han ikke med de små midler som da haddes til rådighet! Selskapet hadde jo ennu ikke det veldige ryggstød som det senere fikk ved Heftyes storartede donasjon, Heftiyefondet.

Selv deltok Vaage i turneringen i Kjøbenhavn 1899, hvor også jeg var tilstede som passiv deltager. Vaage kjempet tappert mot de drevne dansker, Møller, Krause, som alltid hadde sigaren i munnen (han tenkte vel da skarpest), V. Nielsen m. fl. Men danskerne gikk av med seiren, likedan som et par år senere i Göteborg, hvor H. P. Hansen og undertegnede var med. I Kjøbenhavn husker jeg at jeg ved avskjedsfesten holdt en liten tale — Vaage talte også naturligvis. Og jeg husker at man sa at de to nordmenn i alle fall hadde talt godt. Jeg ber undskylde at jeg her overlater dette lille morsomme minne til offentligheten. — Heller ikke i Göteborg, hvor det den sommer var skrekkelig varmt, opnådde som sagt normennene noe resultat. (Forts).

Oslo Schakselskap

feiret 4. februar sitt 50-års-jubileum, idet selskapet blev stiftet på F. Paulsens Café i Møllergaten den 4. februar 1884 av 15 sjakkinteresserte herrer. Som tidligere nevnt her i bladet, blev der for 80 år siden stiftet en sjakkklubb i Trondhjem, og også i Christiania har der eksistert klubber før 1884, men de er gått til grunne og glemt. Selskapet er derfor ikke bare landets største, men også av de nu bestående klubber den eldste. Dertil kommer at det blandt sine medlemmer teller en rekke av våre beste sjakkspillere, og at det utvilsomt kan sette op et klubb-

lag der vilde gå med vinst ut av kampen med hvilken som helst norsk klubb.

De første år av Christiania Schakselskaps historie er preget av initiativ og fremgang. I første års turnering deltok 30 spillere, samtidig forsøkt starten av et norsk sjakkblad, som ikke blev undt noe langt liv. Da selskapet året etter flyttet inn i Hotel Norge, var medlemstallet øket til 60, og efter at det i de par følgende år vant en korrespondanseturnering mot Göteborgs Schacksälskap med med $1\frac{1}{2} : \frac{1}{2}$, steg medlemstallet ytterligere til 75. Men så gikk det nedover og nedover, medlemstallet dalte til 32, på 10-årsdagen møtte 15 mann, og ikke spilte turneringspartier avdømte man på den måte at den spiller som hadde mødt frem flest ganger, vant partiet.

Mot århundreskiftet går det igjen opover, i 1902 har Selskapet 82 medlemmer, det innbyr mester Mieses til et besøk, og deltar 1899 i stiftelsen av Nordisk Sjakkforbund. I 1906 hadde Selskapet 3.—5. mai den tyske mester P. S. Leonhardt, en av datidens sterkeste spillere, som gjest. Han spilte en aften 6 blindpartier samtidig, hvorav han vant 3 og tapte ett. En passant kan det nevnes at samme år utkom første årgang av Norsk Skakkblad, utgitt av ingeniør J. Archer, som tilbød Selskapet å overta bladet. Men styret reflekterte av økonomiske grunner ikke på tilbudet. I 1914 tok Selskapet initiativet til dannelsen av Norsk Schakforbund. Fra nu av utover følger det med i tidens konjunktursvingninger, i 1917 er medlemstallet passert 100, og 1924 dreier det sig om 220. I 1919 mottok Selskapet et gavebrev på 50,000 kroner fra bankier Johs. G. Heftye, summen blev anvendt til opprettelsen av „Heftyes Fond“. Denne gave satte Selskapet i stand til å vekke Norsk Schakblad av dvale, det hadde nemlig gått inn efter 3 års levetid. Utgivelsen gikk i 1924 over på Norsk Schakforbunds hender, fire årganger kom på Christiania Schakselskaps forlag. 1925 blev Selskapets navn endret til Oslo Schakselskap. Selskapets vel største sjakkseir blev vunnet i triangelmatchen Kristiania—København—Stockholm $2\frac{8}{1} - 2\frac{2}{6}$ 1922. Den var arrangert av „Aftenposten“, „Berlinske Tidende“ og „Svenska Dagbladet“. Trekkene sendtes telegrafisk, betenkningstiden var 24 timer pr. trekk, og den opsatte sølvpremie hadde en verdi av ca. 1000 kr. Selskapet representertes i de to partier mot Stockholm av H. G. Hansen, J. Lilja og G. Christiansen, som vant begge partier. De to partier mot København, spilt av L. Haasted, Hj. Andresen og Th. Olafsen, innbragte Selskapet en seir og et tap. I det der altså falt 3 point på Kristiania, fikk København $2\frac{1}{2}$ og Stockholm $\frac{1}{2}$.

Selskapets stifter og første formann var protokollfører Andr. Aarøe, formann 1884—86 og 1889—95. De andre formenn har vært: Bankier Heftye 1886—89, kaptein S. Vaage 1895—1903 og 1905—1911, stortingsstenograf E. Jürgens 1903—1905, Claus Petersen 1911—1912, kontorchef Jac. A. Brekke 1912—13, sekretær Hj. Andresen 1913—1917, grosserer F. Erdmann 1917—1921, direktør Karl Bay 1921—23, aktuar C. C. Christiansen 1923—24, direktør N. M. Nielsen 1924—25 og 1926—29, Lars Haasted 1925—26, kontorchef R. Eckblad 1929—32, overrettsagfører H. Chr. Siebke 1932—33 og handelsskolebestyrer Anton Birkeland 1933—34.